

Píše Lucie Malá

(E*forum, 05. 08. 2015)

Na podzim vyjde sté číslo Revolver Revue a na letošní rok připadá i třicáté výročí existence od prvního samizdatového čísla vydaného v únoru 1985 pod původním názvem Jednou nohou. Na místě je však také připomenout **Kritickou Přílohu Revolver Revue** (dále KP), která vycházela třikrát ročně mezi lednem 1995 a listopadem 2004 nákladem Sdružení na podporu vydávání časopisů (č. 1–21), respektive Společnosti pro Revolver Revue (č. 22–30). Šéfredaktorkou všech třiceti čísel byla Terezie Pokorná, redakci tvořili Viktor Karlík (č. 1–30), Michael Špirit (č. 1–21; jako redakční spolupracovník uveden v č. 24 a 25) a Robert Krumphanzl (č. 22–30). Průběžně číslované brožované sešity vycházely v proměnlivé grafické úpravě V. Karlíka.

KP se neprofilovala jako úzce specializovaný časopis a měla ambice reflektovat celé kulturní a společenské dění. Podle dílčích oblastí se prvních 18. čísel členilo do rubrik: výtvarné umění, architektura, literatura, divadlo, film, filosofie, historie, hudba, televize, rozhlas, tisk a společnost. Počínaje číslem 19 převládlo žánrové řazení článků. Tehdy vznikla i rubrika Vytrženo, obsahující souhrn aktuálních glos, které mnohdy čítaly jen několik řádků a právě pro svou zkratkovitost a pointovanost vyvolávaly zanícenější reakce než rozsáhlejší kritiky se znatelnou argumentační linií. Zasláné ohlasy s případnými reakcemi autorů vycházely pravidelně v závěru časopisu. Na rozdíl od Revolver Revue, která se soustředila na původní literární a výtvarnou tvorbu, otiskovala KP výhradně eseje, studie, kritiky, recenze, referáty nebo rozhovory. Anotace obsahu prvních osmnácti čísel tvoří součást jubilejního sborníku 15 let Revolver Revue (ed. Tamara Hořejší, vydala Revolver Revue 2001) a řada textů z KP byla přetištěna v knižních výběrech jednotlivých autorů (Martin Hybler, Andrej Stankovič, Zdeněk Vašíček ad.). Průběžná bibliografie byla publikována v číslech 10, 21 a 30, kompletní je k dispozici na webových stránkách Revolver Revue.

Okruh přispěvatelů nebyl vázán žádným explicitně formulovaným programem ani vymezen generačně, přesto autory časopisu sdružovalo jisté rámcové souznění. Vyjma již jmenovaných do KP psali např. Bohuslav Blažek, Jiří Cieslar, Adam Drda, Tomáš Glanc, Růžena Grebeníčková, Vladimír Just, Marta Ljubková, Pavla Pečínková, Jindřich Pokorný, Ondřej Štindl, Veronika Tuckerová, Ludmila Vachtová, Marek Vajchr nebo Miloslav Žilina. Hodnotová spřízněnost ale neznamenal nějak závazný konsensus, a tak docházelo k polemikám i mezi přispěvateli. V. Just, který se s redakcí časopisu názorově rozcházel už kvůli průběžným negativním ohlasům na kritický televizní pořad Katovna, na němž se autorsky podílel, dokonce v rozhořčení nad šifrovanými texty redaktorů KP v rubrice Vytrženo napsal: „To už se člověk skoro stydí, že do takového,

kdysi snad slušného periodika kdy psal“ (č. 30, s. 128).

Deset ročníků časopisu obsahuje rozsáhlý a různorodý materiál a charakteristika publikované literární kritiky zde bude ilustrativní. V KP převažují dvě „metody“, které jsou pro časopis příznačné a poukazovaly na ně s odpovídající intenzitou i dobové ohlasy. Zaprvé je to zaměření na strukturu a stavbu konkrétního uměleckého nebo odborného textu. Odhaluje, nakolik tu řečeno slovy M. Hyblera „zaznívá skřípot koleček, který by nemělo být slyšet“ („Všechny ty tajnosti, dvojsmysly a nesmysly!“ [recenze Evangelia a ostružiny Vlastimila Třešňáka], č. 17, s. 90). Tento přístup k textu se prosadil např. v recenzi Zuzany Děťákové „Když píše, je čistá“ o knize Boženy Správcové (č. 8, s. 64–67) nebo Marka Vajchra „Póza suveréna, suverenita tvaru“ (č. 26, s. 59–62) o sbírkách Pavla Zajíčka a Jaromíra Zelenky. V některých případech tento způsob vnímání textů ústil i ke srovnávání vlastního dojmu z četby s domnělým záměrem autora díla, kdy podklad pro formulaci kritického soudu tvořila právě míra naplnění onoho záměru. Zřejmě také přispěl k nařčení příspěvkatelů KP z absurdně doslovného čtení, idealizace literární autenticity (o jejíž podstatě se vedla v 90. letech minulého století větší diskuse), demagogie výkladu, účelových desinterpretací a předpojatosti vůči určitým typům literatury, jakým je třeba masová četba.

Druhý a v kritickém časopise z dnešního pohledu o něco méně samozřejmý rozměr literární kritiky KP se odvíjí od poměrů panujících v literárním provozu s požadavkem jisté etiky a odpovědnosti kulturních činitelů. To přirozeně vylučovalo toleranci k projevům oportunismu, zdánlivé nestrannosti či upřednostňování vlastních zájmů před kvalitou výsledků. Tento typ napření se v praxi projevoval např. nesmlouvavým upozorňováním na plytké a „bezpečné“ texty v literárních časopisech a kongresovou turistiku nebo kritikou nedůsledně odvedené ediční práce. Sem lze přiřadit i metakritiku a rozbory dosavadních konkretizací literárního díla a tudíž zřetel na jeho momentální „společenský“ život. V KP byla otištěna řada textů o produkci a strategiích nakladatelských podniků či literárních časopisů, mj. článek „Legrace v Tvaru“ (č. 1, s. 83–84) M. Špirita, úhrn poznámek k Literárním novinám Jakuba Patočky (Petra Kolínská v č. 21, s. 76–83 a č. 22, s. 87–91; M. Špirit [pod šifrou M] v č. 22, s. 107–108) nebo glosy v rubrice Vytrženo, v níž toto rozšířené pojetí umělecké kritiky převládalo. Časopis příznačně otiskl několik bilančních přednášek z cyklu Podoba a problémy literárních časopisů pořádaného Společností F. X. Šaldy – a to včetně příspěvku, který se týkal praxe KP samotné.

Snaha narušovat ustálené (ne)pořádky nebývá příliš populární. V jedné z inzercí KP ostatně stojí na fotografii pod hlínou zpola „pohřbeného“ 27. čísla ironický přípis „Nejoblíbenější časopis v zemi“. Odpor vůči „etablované kritice“ či skutečnost, že se v časopisu zkrátka „málo chválí“, byly okruhu KP opakovaně vytýkány. Pavel Janoušek ve fiktivním slovníkovém hesle „Polopatkismus“ (pod pseudonymem „překladatele“ Mojmíra Jahody, Tvar č. 4/1997, s. 5) označil autory za „Majitele Pravdy a Morálky“, epigony radikální lektorské kritičnosti Jana Lopatky a elitáře (doslova „aristokraty“). Za předpokladu, že lze vzít tento parodický výpad za slovo, není spjatost KP s tvorbou J. Lopatky a filozofií časopisu Tvář bez významnosti (což není ani vazba na

určitá období Kritického sborníku, kam část redakčního okruhu KP paralelně přispívala). Na blízkost k Tváři přiléhavě poukázal Jiří Homoláč v jazykové analýze „Kritická Příloha Revolver Revue jako text“ (č. 14, s. 83-99, srov. zejm. 97-98). V KP také někdejší „tvářisté“ Bohumil Doležal, Zbyněk Hejda, Emanuel Mandler a zmíněný A. Stankovič publikovali. Už jen vzhledem k odlišné situovanosti obou periodik je ale představa přímé návaznosti na činnost J. Lopatky zjednodušující.

Za deset let se v KP nashromáždily příspěvky různého charakteru i nadčasové platnosti. Kromě standardního obsahu zde probíhala např. diskuse o autorství překladu Prezidenta Krokadýlů Warrena Millera (č. 7, s. 108-119; č. 8, s. 99-120; č. 9, s. 174-182; č. 11, s. 69-86; č. 19, s. 144-150). V redakci se také zkraje roku 1998 „neplánovaně sešly“ texty o publicistice Martina C. Putny na „obranu“ Milana Jankoviče (č. 10, s. 73-80). Koncepty se také obvyklé náplni čísel vymykal sedmnáctidílný seriál zápisků „Ruská kronika“ T. Glance (v č. 14-30) či cestopisné referáty o newyorské výtvarné scéně Veroniky Tuckerové (v č. 17-21, 23, 24, 26-28, 30). Pozoruhodným a originálním počinem jsou fotografie výtvarného projektu V. Karlíka „Naše časopisy“ (č. 15, s. 131-142), v jehož rámci byla výstižně „vyportretována“ jednotlivá kulturní periodika.

O dnešním stavu literární kritiky a její budoucnosti se diskutuje a teoretizuje s větším nasazením, než s jakým je ve finále praktikována: tematické číslo této problematice věnoval čtrnáctideník A2 (č. 20/2014) a nedávno Host (č. 5/2015), v rámci Večerů evropské literatury se o literární kritice debatovalo 21. 4. 2015 a ve výčtu lze pokračovat. Současnost ale iniciativu a platformu, která by reflektovala kulturní dění ve srovnatelné šíři a s podobně jasnou koncepcí a vyhraněným postojem, jaký zastávala KP, postrádá. Kombinace nepochybné erudice, naléhavosti a energie, s níž okruh KP téměř sisýfovsky odmítal rutinu, pohodlnost, zlhostejnění a pseudoobjektivitu, je dnes výsadou pouze několika málo autorů. I proto stojí někdejší úsilí o zachování váhy slovního vyjádření a kladení vysokého nároku na odvedenou práci za připomenutí.